

RAISKAUSKRIISIKESKUS TUKINAINEN

Vuosikertomus 2018

Tukinainen ry	Vuodelle 2018 myönnetyt avustukset:
<p>Tukinainen ry on yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon yhdistys, joka on toiminut vuodesta 1993 lähtien. Tukinainen ry:n ylin johto on hallituksella ja operatiivisesta toiminnasta vastaa johtoryhmä. Yhdistyksen sääntöjen mukaisesti Tukinainen ry:n alaisuudessa toimii Raiskauskriisikeskus Tukinainen, jonka perustehtävänä on seksuaalisen väkivallan ja hyväksikäytön uhrien sekä heidän läheistensä auttaminen ja tukeminen sekä edunvalvonta. Auttamisen keinoina ovat koulutus, maksuton juridinen ja terapeutin ammattiapu.</p> <p>Kuntien avustukset (Helsinki, Espoo, Oulu, Tampere ja Vantaa)</p>	<p>Yleisavustus: 569.000 €</p> <p>Veikkaus Oy</p> <p>23.700 €</p>
<p>Rovaniemen aluetoimipiste: Toimintavuonna 2017 käynnistyneen Raiskauskriisikeskus Tukinaisen aluetoimipisteen toiminta Rovaniemellä jatkui. Etäauttamismallin kehittämistä yhteistyössä verkostossa toimivien kumppaneiden kanssa jatkettiin. Seksuaalirikosten uhreille suunnattujen toimivien käytäntöjen kehittämistä ja vakiinnuttamista jatkettiin Pohjois-Suomen alueella. Täsmennetty kriisiapu ja neuvonta seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä kokeneille jatkui. Samoin jatkettiin palvelujen ja yhteistyön kehittämistä paikallisten toimijoiden kanssa. Pohjois-Suomen alueella osallistuttiin toimiviin verkostoihin traumatyön asiantuntijana.</p>	<p>147.500 €</p>
<p>Senjanetti.fi –hanke Vuonna 2017 käynnistynyt 2-vuotinen kehittämishanke ”Haavoittuvassa asemassa olevan uhrin kohtaaminen” (valtionavustus/Oikeusministeriö) jatkui vuonna 2018 oikeusviranomaisille suunnattavilla sensitiivisyyskoulutuksilla. Samalla hankkeessa päivitettiin jo olemassa oleva, aiemmin Raha-automaattiyhdistyksen projektirahoituksella toteutettu nettimateriaali (senjanetti.fi –sivusto) vastaamaan paremmin EU:n rikosuhridirektiivin vaatimuksia.</p>	<p>82.450 €</p>

SISÄLLYSLUETTELO	sivu
1. RAISKAUSKRIISIKESKUS TUKINAINEN /TUKINAINEN RY	5
1.1. Yleistä	5
2. Kriisityö 2018	6
2.1. Kriisiauttaminen	6
2.2. Akuuttivastaanotto	7
2.3. Kriisityö	8
2.4. Seksuaalineuvonta	9
2.5. Kriisipuhelinpäivystys	
2.6. Internetissä tapahtuva auttamistyö www.nettitukinainen.fi	9
2.7. Ryhmätoiminta	10
2.8. Koulutus- ja asiantuntijatehtävät sekä mediajulkisuus	11
2.9. Osaamisen kehittäminen ja työnohjaus	12
2.10. Verkostoyhteistyö	12
2.11. Seksuaalisen väkivallan uhrien toimintakyvyn edistäminen Lapissa tarjoamalla yksilöllistä tukea uudessa aluetoimipisteessä sekä kehittämällä etäauttamisen menetelmiä –projekti 2017-2019	13
3. Oikeudellinen työ	14
3.1. Vuoden 2018 painopistealueet oikeudellisessa työssä	14
3.2. Puhelinpäivystys	16
3.3. Asiakastapaamiset	18
3.4. Oikeudelliset toimeksiannot	19
3.5. Senjanetti.fi –kehittämishanke	19
3.6. Koulutus ja konsultaatiot	20
3.7. Osaamisen kehittäminen	21
3.8. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja verkostoyhteistyö	21
4. Työsuojelu	23
5. Hallinto ja talous	23

5.1.	Saadut avustukset ja tuotot	24
5.2.	Henkilökunta	25
6.	Viestintä	25

LIITTEET

Tunnusluvut

Koulutukset, Helsingin toimipiste/Jyväskylän aluetoimipiste

Kysely Raiskauskriisikeskus Tukinainen järjestämästä seminaarista

Kysely seksuaalirikosten uhreille

Kysely seksuaalirikosten uhrien läheisille

WWW-sivujen tilastot

Raiskauskriisikeskus Tukinainen tilastot 2018

Media sisältö, jossa Raiskauskriisikeskus Tukinainen on mainittu

1. RAISKAUSKRIISIKESKUS TUKINAINEN /TUKINAINEN RY

Raiskauskriisikeskus Tukinaisen toiminta käynnistyi vuonna 1993 Raha-automaattiyhdistys ry:n tuella. Toiminnan käynnistymisestä alkaen auttamisen keinoina ovat olleet maksuton juridinen ja terapeutin neuvonta, ohjaus sekä tuki. Kriisi- ja puhelinpäivystykset ovat kuuluneet tähän päivään asti Raiskauskriisikeskuksen perustoimintoihin. Raiskauskriisikeskus Tukinaisen päätoimipiste sijaitsee Helsingissä ja aluetoimipiste Jyväskylässä. Rovaniemen aluetoimipisteen toiminta käynnistettiin projektina huhtikuussa 2017. Raiskauskriisikeskus Tukinaisen toimintaa tuettiin Veikkauksen varoin. Raiskauskriisikeskus Tukinainen on Suomen ainoa raiskauskriisikeskus.

1.1. Yleistä

Tukinainen ry on yleishyödyllinen yhdistys, jonka päämääränä on seksuaalisen hyväksikäytön ja väkivallan uhrien ja heidän läheistensä aseman parantaminen. Tavoitteiden toteuttamiseksi yhdistys ylläpitää Raiskauskriisikeskusta, joka antaa maksutonta kriisi- ja oikeusapua, tukea, neuvontaa, ohjausta ja kuntoutusta uhreille ja heidän läheisilleen. Raiskauskriisikeskus Tukinainen järjestää voittoa tavoittelematta konsultaatiota ja koulutusta eri alojen ammattilaisille.

Tukinainen ry:n toiminnassa korostuu yhteiskunnallinen vaikuttaminen, johon kuuluu muun muassa yhteistyö eri järjestöjen ja julkisen sektorin toimijoiden kanssa, lainsäädäntöä koskevien lausuntojen laatiminen ja mediasuhteiden ylläpitäminen. Raiskauskriisikeskus Tukinainen julkisti helmikuussa 2018 oman tilastonsa päivystyspuhelimien tulleista vuoden 2017 ensimmäisistä yhteydenotoista.

Seksuaalirikosten uhrien tukijärjestön rooli on keskeinen uhrien auttamisessa, tukemisessa ja edunvalvontatyössä.

Raiskauskriisikeskus Tukinainen toimi yhteistyössä eri järjestöjen ja ministeriöiden kanssa.

Vuonna 2018 Tukinainen ry oli esillä useissa tiedotusvälineissä. Erityisesti #metoo-kampanja ja seksuaalirikoslainsäädännön muutosesitykset pitivät yllä keskustelua seksuaalirikosten uhrien asemasta ja heidän oikeuksistaan. Tukinainen ry:n asiantuntijat antoivat asiaa koskevia lausuntoja ja haastatteluja.

2. KRIISITYÖ 2018

Toimintavuoden 2018 painopistealueina Raiskauskriisikeskus Tukinaisen kriisityössä olivat

- sekä akuutisti että aikaisemmin seksuaalista väkivaltaa kohdanneiden henkilöiden kriisiauttaminen
- uhrien aseman vahvistaminen koulutusten ja asiantuntijaluentojen avulla. Kohderyhmänä toimintavuoden aikana olivat erityisesti seksuaalisen väkivallan uhreja työssään kohtaavat sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat sekä oikeusviranomaiset
- osallistuminen ja vaikuttaminen uhrien asemaa ja auttamista edistäviin yhteistyöverkostoihin

Näitä painopistealueita toteutettiin kriisityössä seuraavissa työmuodoissa Helsingin ja Jyväskylän aluetoimipisteissä:

2.1. Kriisiauttaminen

Toimintavuonna 2018 Raiskauskriisikeskus Tukinaisen Helsingin toimipisteessä yksilötyötä teki kriisityön kehittämisspällikkö, yksi osa-aikainen kriisityöntekijä (30 h/vko), 1.1.-31.7.2018 välisenä aikana yksi osa-aikainen kriisityöntekijä (8 h/vko) sekä 1.8.-31.12.2018 välisenä aikana yksi osa-aikainen kriisipäivystäjä (6 h/vko). Jyväskylän toimipisteessä kriisityötä teki yksi vastaava kriisityöntekijä sekä yksi osa-aikainen kriisityöntekijä (30 h/vko).

Kriisiauttamista tehtiin yksilökohtaisilla kriisijaksoilla, puhelimitse kriisipäivystyksessä sekä internetitse verkkoauttamispalvelu Nettitukinainen.fi:ssä.

Suurin osa asiakkaista ohjautui yksilötyöhön kriisipäivystyksen ja nettiyhteydenottojen välityksellä, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin SERI-tukikeskuksen ohjaamana ja Rikosuhripäivystyksen yhteydenottojen perusteella. Raiskauskriisikeskus Tukinaisen kriisityöntekijän yhteydenotto tilanteen arviointia ja mahdollista ajanvarausta varten tapahtui pääsääntöisesti kahden viikon kuluessa asiakkaan ensimmäisestä yhteydenotosta. Osa yhteyttä ottaneista henkilöistä ohjattiin suoraan julkisen terveydenhuollon tai työ- tai opiskelijaterveyshuollon piiriin. Osalle tarjottiin yhdestä kolmeen arviointikäyntiä ja sen jälkeen yksilölliseen harkintaan perustuen 1-15 tapaamiskertaa käsittävä kriisijakso. Kriisikäynnit sisälsivät asiakkaan tilanteen selvittelyä, ohjausta ja neuvontaa sekä kriisihoitoa. Myös uhrien läheisten oli

mahdollisuus saada kriisiapua. Osa asiakkaista ohjattiin selvittelykäyntien jälkeen Raiskauskriisikeskus Tukinaisen ryhmätoimintaan ja osa julkisen sektorin palveluihin, työ- tai opiskelijaterveydenhuollon piiriin tai arviointiin KELA:n tukemaa kuntoutuspsykoterapiaa varten. Osalle asiakkaista ei järjestynyt heidän tarvitsemaansa auttamistahoa tai heidän tarpeisiinsa vastaavaa apua mm. jo aikaisemmin käydyin KELA-tuetun kuntoutuspsykoterapiajakson vuoksi tai asiakkaan moniongelmaisuuksien vuoksi. Kriisikäyntien yhteydessä kaikille asiakkaille tarjottiin mahdollisuus oikeudelliseen neuvontaan. Asiakkailta oli halutessaan mahdollisuus myös kriisityöntekijän ja juristin yhteisiin tapaamisiin. Toimintavuoden aikana asiakkaille oli mahdollisuus tarjota myös käyntejä seksuaaliväkivallan vastaanotolla.

Toimintavuoden aikana kriisityöntekijät laativat lausuntoja oikeusistuimia varten sekä puoltolausuntoja psykoterapiahakemusten liitteeksi. Työntekijät toimivat myös todistajina oikeuskäsittelyissä.

2.2. Akuuttivastaanotto

Raiskauskriisikeskus Tukinaisessa jatkettiin edelleen akuuttia kriisipäivystystä perjantaisin. Akuutti kriisityö on tarkoitettu asiakkaille, joiden väkivaltakokemuksesta on kulunut alle kolme kuukautta. Tavoitteena on kriisiavun keinoin tukea seksuaaliväkivallan uhria kokemuksensa käsittelyssä, ehkäistä traumaoireiden kroonistuminen ja tarjota oikeudellista neuvontaa ja apua. Tällä tavoin toteutetaan Uhidirektiivin seksuaalirikoksen uhreille edellyttämä henkilökohtainen kriisiapu muutaman päivän sisällä väkivaltakokemuksesta. Toimintavuoden 2018 aikana kriisipäivystykseen otti yhteyttä yhteensä 50 (53 v. 2017, 68 v.2016) akuutisti seksuaalista väkivaltaa kokenutta henkilöä joista kaikille tarjottiin lyhytaikaista kriisiapua ja oikeudellista neuvontaa enintään 7 päivän sisällä yhteydenotosta.

Akuuttiyhteydenottojen määrän vähenemiseen edelleen vaikutti erityisesti Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin perustaman SERI-keskuksen tarjoama apu vastikään seksuaaliväkivaltaa kokeneille HUS-alueella. Akuuteista yhteydenotoista kriisiapu toteutui 22 henkilön kohdalla joka on 44 % yhteyttä ottaneista. Kaikilla akuuttikriisikäynnille tulleista asiakkaista yhteydenoton syynä oli raiskaus. 28 henkilön eli 66 % yhteydenottajan kohdalla kriisiapu jäi toteutumatta joko yhteydenottajan itse peruttua tai jäätyä tulematta varatulle kriisiajalle. Perumisen tai tulematta jättämisen syynä arvioidaan olevan traumakokemukseen liittyvä välttely ja intensiivinen akuuttiapu

oikeuslääketieteellisine tutkimuksineen SERI-keskuksessa. SERI-keskus ohjaa hoitoa saaneet uhrin paitsi Raiskauskriisikeskus Tukinainen myös Rikosuhripäivystyksen ja Helsingin Tyttöjen tai Poikien Talon avun piiriin. Näin ollen tavoittamatta jääneet uhrin päätyvät osassa tapauksia muihin auttamistahoihin. Yhteensä akuuttikriisikäyntejä Raiskauskriisikeskus Tukinainessa kertyi toimintavuonna 2018 yhteensä 83 (2017 yht. 170) keskimääräisen käyntikertojen ollen 3,8 / asiakas (2017 4 / asiakas). Oikeudellista neuvontaa tarjottiin kaikille akuuttiasiakkaille, mutta vain osan kohdalla se oli ajankohtaista jo meneillään olevan oikeusprosessin tai asiakkaalle nimetyn oikeusavustajan vuoksi.

2.3. Kriisityö

Toimintavuoden 2018 aikana kriisityössä ei-akuuteilla yksilökäynneillä on tavattu yhteensä 135 (112 v.2017, 149 v. 2016) asiakasta, joiden raiskaus- tai hyväksikäyttökokemuksesta on aikaa enemmän kuin kolme kuukautta. Kriisikäyntejä näiden asiakkaiden toteutui yhteensä 907 (811 v. 2017, 702 v. 2016) . Keskimäärin yhtä asiakasta tavattiin 6,7 kertaa.

Asiakkaista 53 % ilmoitti yhteydenoton syyksi raiskauksen, 47 % lapsuudenaikaisen perheen sisäisen hyväksikäytön ja vain yksi henkilö ilmoitti tulossyyksi raiskausyrityksen.

2.4. Seksuaalineuvonta

Raiskauskriisikeskus Tukinainen tarjoaa osana kriisityötä mahdollisuuden käsitellä seksuaalisuuteen, parisuhteeseen ja läheisyyteen liittyviä kysymyksiä seksuaalineuvontakäynneillä. Seksuaaliväkivalta vaikuttaa lähes poikkeuksetta kokijansa kokonaisvaltaisen hyvinvointiin ja erityisesti elämänlaatuun, jonka merkittävä osa on seksuaalinen toimintakyky. Seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset eivät useinkaan nouse käsittelyyn akuutissa kriisitilanteessa vaan vasta myöhemmin kun tilanne on vakautunut. Seksuaalineuvontaan on mahdollisuus hakeutua myös kumppanin kanssa.

Toimintavuoden 2018 aikana yhteensä kahdeksan asiakasta kävi seksuaalineuvontakäynneillä. Seksuaalineuvontakäyntejä kertyi yhteensä 41.

2.5. Kriisipuhelinpäivystys

Raiskauskriisikeskus Tukinaisen kriisipäivystys päivysti edelleen maanantaista torstaihin klo 9-15 välisenä aikana ja viikonloppuisin klo 15-21 välisenä aikana.

Vuonna 2018 kriisipuhelimeen tuli kaikkiaan 1.840 puhelua joista 378 oli uusia yhteydenottoja (v.2017 yht. 1.281 / 348). Kriisilinjalla vastaanotettiin keskimäärin kuusi puhelua päivässä. Keskimäärin kriisilinjalle tuli viikoittain noin kahdeksan uutta yhteydenottoa. Tarkemmat tiedot toimintavuoden aikana kriisipuhelimeen tulleista yhteydenotoista on esitetty vuosikertomuksen liitteenä olevassa erillisestä tilastobarometrissa (Liite).

Toimintavuoden 2018 aikana Raiskauskriisikeskus Tukinaisen kriisipuhelinpäivystyksessä toimi viikonloppuisin seitsemän kriisipäivystäjää. Arkisin kriisipuhelimeen vastasivat Tukinaisen kriisityöntekijät.

2.6. Internetissä tapahtuva auttamistyö www.nettitukinainen.fi

Yhteydenottajien oli mahdollista saada matalan kynnyksen ohjausta, neuvontaa ja tukea myös internetin välityksellä. Näin seksuaaliväkivallan uhrit, jotka eivät pystyneet ottamaan yhteyttä puhelimitse, saattoivat saada ohjausta, tukea ja neuvontaa sähköpostin välityksellä. Nettiauttamistyöstä vastasi kaksi kriisityöntekijää puhelinpäivystyksen, yksilötyön ja ryhmänohjaamisen ohella. Muut kriisityöntekijät toimivat nettityöntekijän sijaisena vuosilomien aikana.

Nettitukinainen.fi-palveluun kirjautui toimintavuoden 2018 aikana yhteensä 220 uutta käyttäjää, joista 193 kirjoitti viestin (2017:178). Viestin kirjoittaneilta yhteydenottajilta viestejä tuli yhteensä 302 (2017:251) joista 296:een vastattiin (2017:249). Viestinvaihtoa kertyi siis yhteensä 598:n viestin verran (2017:500).

Yhteydenottojen lisääntymisen syynä arvioidaan erityisesti olleen runsaasti julkisuudessa esillä ollut #metoo-kampanja, joka aktivoi kirjoittajia miettimään omassa elämänsähistoriassaan tapahtuneita seksuaalisen häirinnän kokemuksia.

2.7. Ryhmätoiminta

Toimintavuonna 2018 järjestettiin seuraavat seksuaalista väkivaltaa ja / tai hyväksikäyttöä kokeneille asiakkaille suunnatut ryhmät.

- **Kognitiiviseen prosessointimenetelmään perustuva ryhmä (CPT)**

Kognitiivisen prosessoinnin (CPT) ryhmä on yksittäisen tai useamman yksittäisen raiskauksen kokeneille naisille tarkoitettu 12 ryhmätapaamista käsittävä tehtävääorientoitunut ryhmähoitomuoto. Ryhmän vaikuttavuus perustuu suuressa määrin itsenäisesti tehtäviin kotitehtäviin. CPT edustaa ns. näyttöön perustuvaa hoitoa (evidence based) ja sen vaikuttavuutta on todennettu psykoterapian vaikuttavuustutkimuksissa. Hoitomalli on peräisin Yhdysvalloista ja Suomeen sen on tuonut Tukinainen ry.

Vuonna 2018 Helsingin toimipisteessä toteutettiin yksi CPT ryhmä 28.3.-13.6.2018. Ryhmän ohjaajina toimivat psykoterapeutti Raili Isto ja kriisityöntekijä, sosionomi (AMK) Tanja Moring-Itkonen. Ryhmään valittiin kuusi asiakasta.

- **Voimavarakeskeinen kehollisia menetelmiä hyödyntävä ryhmä**

Jyväskylän aluetoimipisteessä syyskuussa 2017 käynnistynyt lapsuudessaan seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneiden naisten traumafokusoitu voimavarakeskeinen ja kehollisia menetelmiä hyödyntävä ryhmä jatkui toukokuuhun 2018 saakka. Ryhmässä käytettiin systemaattisesti GSRS-, ORS-, CORE-OM-, IES-R-, SOC- ja TSC-40-mittareita selvittämään ryhmän ja vertaistuen vaikuttavuutta ryhmäläisten trauma- ja masennusoireisiin ja hyvinvointiin.

Ryhmässä oli mukana kuusi lapsuudessaan seksuaalista hyväksikäyttöä kokenutta naista ja se kokoontui kevätkaudella yhteensä yhdeksän kertaa. Seurantatapaaminen toteutettiin syyskuussa.

Ryhmän ohjaajina toimivat Jyväskylän aluetoimipisteen työntekijät: Kriisityöntekijä, psykologi Sanna Virsu ja vastaava kriisityöntekijä, psykologi, psykoterapeutti Katja-Mari Ottelin. Kehollisia työtapoja ryhmässä ohjasi FM, tanssi-liiketerapeutti Reetta Jokinen.

2.8. Koulutus- ja asiantuntijatehtävät sekä mediajulkisuus

Toimintavuoden aikana Raiskauskriisikeskus Tukinainen kriisityöntekijät toimivat kouluttajina sosiaali- ja terveystalouden toimijoiden sekä järjestöjen järjestämissä tilaisuuksissa. Näistä mainittakoon mm. Oikeusministeriön rahoittaman Senjanetti.fi-hankkeen kymmenen koulutuspäivää oikeusviranomaisille yhdeksällä eri paikkakunnalla, Kuopion Tyttöjen Talon seksuaaliväkivaltaa käsitellyt seminaari Kuopiossa 14.2.2018, SOSPED-Säätiön VIGOR- Tervettä elinvoimaa – hankkeen koulutuspäivä 22.9.2019, Synnytyspelkkokonferenssi Jyväskylässä 13.4.2018, Naisten Linjan vapaaehtoisten koulutus 15.11.2018 Helsingissä ja Traumaterapiakeskus ry:n ja Psykologiliiton traumakonferenssi 1.12.2018 ja ainejärjestö Stimuluksen työelämäilta Jyväskylän Yliopistossa joulukuussa 2018.

Seksuaalista väkivaltaa kohdanneiden parissa tehtävää kriisityötä esiteltiin toimintavuoden aikana myös Jyväskylän Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolan terveydenhoitajille sekä Jyväskylän Yliopiston Hyvinvointihulinoissa.

Yhteistyökoukousia pidettiin myös eri yhteistyökumppaneiden kanssa.

Kriisityöntekijät toimivat kouluttajina Raiskauskriisikeskus Tukinainen keväällä ja syksyllä järjestämässä kaksipäiväisessä ”Seksuaalisen väkivallan kohtaaminen ja hoidon periaatteet”-koulutuksessa ja Todistajana oikeudessa” -koulutuksessa.

Raiskauskriisikeskus Tukinainen osallistui myös HUS:n internetissä toimivan Naistalo-sivuston seksuaaliväkivaltaosiota valmistelevaan työryhmään ja laati sen käyttöön seksuaaliväkivaltaa koskevaa sisältöä.

Toimintavuoden aikana kriisityöntekijät ovat antaneet seksuaalisen väkivallan kohtaamiseen ja hoitoon liittyviä asiantuntijalausuntoja ja haastatteluja eri tiedotusvälineille.

2.9. Osaamisen kehittäminen ja työnohjaus

Vuoden 2018 aikana kriisityöntekijät osallistuivat kotimaassa järjestettyihin yksittäisiin kriisi- ja traumatyötä koskeviin koulutuksiin.

Kriisityöntekijöiden kuukausikokoukset toteutettiin sekä verkkokokouksina että yhteisnä live-palaverina. Kriisityön kehittämispäiviä ei toimintavuonna 2018 pidetty edellisten vuosien tapaan.

Helsingin toimipisteessä työskentelevien kriisityöntekijöiden yhteinen traumaviitekehukseen perustuva ryhmätyönohjaus jatkui toimintavuoden 2018 loppuun saakka. Kriisityöntekijöiden työryhmän työnohjaajana toimi psykoterapeutti, perheterapeutti (vet) Arto Kyllönen. Jyväskylän aluetoimipisteen kriisityöntekijöiden ryhmätyönohjaajana toimi traumapsykoterapeutti (vet), tanssi-liiketerapeutti ja musiikkiterapeutti Marko Puncanen.

Kriisityön kehittämispäällikkö osallistui psykiatrian erikoislääkäri Anssi Leikolan ryhmätyönohjaukseen. Kriisipäivystäjille ei toimintavuoden aikana järjestetty yhteistä työnohjausta. Kriisipäivystäjien työn tueksi järjestettiin vuonna 2018 yhteensä neljä ajankohtaisia asioita käsittelevää kriisityön iltaa.

2.10. Verkostoyhteistyö

Kriisityön vastuualue osallistui toimintavuoden aikana erilaisiin auttamistyötä koskeviin asiantuntijaverkostoihin.

Helsingissä kriisityöstä oli edustus LOISTO-Settlementin Helsingin Tyttöjen ja Poikien Talon seksuaaliväkivaltatyön ohjausryhmässä, Lounais-Suomen Mielenterveysseuran Turun Mielenterveysyhdistyksen seksuaalista väkivaltaa kokeneille tarkoitetun KOSKI- hankkeen ohjausryhmässä ja Exit ry:n nuorten päihteidenkäyttäjien kohtaamaa seksuaalista väkivaltaa ehkäisevän USVA-hankkeen ohjausryhmässä. Jyväskylässä kriisityö oli mukana Jyväskylän Marak-työryhmässä (Moniammatillinen riskienarviointityöryhmä).

Verkostoitumista ja yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa on jatkettu edelleen aktiivisesti.

Vuoden 2018 aikana Jyväskylän aluetoimipiste valmisteli Jyväskylän yliopiston psykoterapian tutkimusklinikan kanssa tutkimusyhteistyötä ryhmätoimintojen kehittämiseksi. Myös mahdollisuutta käynnistää alueen asiakkaiden kriisiauttaminen etäyhteyden välityksellä selviteltiin alueen muiden toimijoiden kanssa.

2.11. Seksuaalisen väkivallan uhrien toimintakyvyn edistäminen Lapissa tarjoamalla yksilöllistä tukea uudessa aluetoimipisteessä sekä kehittämällä etäauttamisen menetelmiä –projekti 2017-2019

Rovaniemen aluetoimipisteen toiminta käynnistyi kolmivuotisena Sosiaali- ja terveystieteiden avustusrahan (STEA) rahoittamana hankkeena huhtikuussa 2017. Hankkeessa työskentelee kokopäiväinen vastaava kriisityöntekijä sekä yksi kokopäiväinen kriisityöntekijä.

Hankkeen tavoitteena on ollut liittyä alueelliseen palveluketjuun ja näin täydentää seksuaalirikoksen uhriksi joutuneiden palvelutarjontaa sekä toimia tiiviissä yhteistyössä pohjoisen alueen julkisten sosiaali- ja terveydenhuollon ja järjestötoimijoiden kanssa.

Tieto Rovaniemen aluetoimipisteen toiminnasta on tavoittanut hyvin alueen yhteistyökumppanit ja asukkaat. Toimintavuoden 2018 aikana asiakkaiden määrä on kolminkertaistunut edelliseen vuoteen verrattuna. Suurin osa asiakkaista on hakeutunut Rovaniemen aluetoimipisteeseen vanhojen seksuaaliväkivaltakokemusten aktivoituttua. Akuutteja asiakaskontakteja oli vuonna 2018 noin neljännes kaikista asiakkaista. Suurimmat palveluun hakeutumisen syyt olivat seksuaalinen hyväksikäyttö ja raiskaus. Toimintavuonna 2018 Rovaniemen aluetoimipisteen kriisityö tavoitti yhteensä 59 seksuaaliväkivaltaa kokenutta asiakasta, joista 44 (74,5%) oli kokenut väkivaltaa aikaisemmin ja 15:llä (25,5 %) väkivaltakokemuksesta oli aikaa alle kolme kuukautta. Yhteensä yksilötyössä kertyi 331 kriisikäyntiä, keskimääräisen käyntikerran ollen 5,6 / asiakas.

Tärkeä osa hanketta on seksuaaliväkivaltatyön yksilötyön kehittäminen erityisesti etäauttamisen sekä työparityöskentelyn avulla. Etäauttaminen kuvapuhelinvälitteisesti mahdollistaa Raiskauskriisikeskus Tukinaisen palveluiden saatavuuden pitkistä välimatkoista huolimatta pohjoisen hankealueella. Kuvapuhelintyöskentely toteutetaan virtu.fi innovaatioympäristössä. Virtun kautta toteutettu kuvapuhelintyöskentely on käynnistynyt onnistuneesti ja vuonna 2018 kuvapuhelinasiakkaita oli jo lähes neljännes kaikista kriisiasiakkaista. Virtu-kuvapuhelinyhteydellä kriisityötä tehtiin 13 asiakkaan kanssa ja Virtu-tapaamisia kertyi yhteensä 61.

Yksilötyön lisäksi Rovaniemen aluetoimipiste järjesti Sovelletun rentoutuksen ryhmän asiakkailleen keväällä 2018. Ryhmään osallistui kahdeksan asiakasta.

Vuoden 2018 painopisteenä oli kriisiauttamisen lisäksi Raiskauskriisikeskus Tukinaisen työmuodoista ja palveluista tiedottaminen hankealueella sekä yhteistyön lisääminen paikallisten toimijoiden kanssa.

Rovaniemen aluetoimipiste toteutti vuonna 2018 kaksi osallistujille maksutonta koulusta hankealueella. Keväällä järjestettiin sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen henkilöstölle suunnattu koulutus Ivalossa yhteistyössä LOISTO-Settlementin koordinoiman Otava – hankkeen kanssa. Samainen koulutus toteutettiin myös Muoniossa syksyllä 2018. Koulutuksista saatu palaute oli myönteistä ja palautteissa korostui täsmäkoulutuksen merkitys seksuaaliväkivaltaa kokeiden uhrien auttamistyön kehittämiseksi. Koulutuksiin osallistui yhteensä noin 60 sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen ammattilaista. Lisäksi Raiskauskriisikeskus Tukinaisen toimintaa on käyty esittelemässä Rovaniemen alueen lisäksi sosiaali- ja terveystoimen toimijoille Utsjoella ja Inarissa.

3. OIKEUDELLINEN TYÖ

3.1. Vuoden 2018 painopisteet oikeudellisessa työssä

Raiskauskriisikeskus Tukinaisen oikeudellinen perustyö kuten valtakunnallinen päivystystoiminta, neuvonta, konsultaatiot, koulutus- ja verkostoyhteistyö jatkuivat vuonna 2018.

Oikeudellisen työn tavoitteiden osalta erityiset painopistealueet oli määritelty vuoden 2018 toimintasuunnitelmassa seuraavasti:

- seksuaalista väkivaltaa kokeneiden uhrien edunvalvonta ja ennaltaehkäisevä työ: yhteiskunnallinen vaikuttaminen, ammattiauttajien konsultaatiot, viranomaisten koulutukset, toimiminen yhteistyöverkostoissa, luennot, lausunnot, mediayhteistyö
- haavoittuvassa asemassa olevien uhrien tunnistaminen
- viranomaisyhteistyön tehostaminen seksuaalirikosten uhrien tukipalveluihin ohjaamisessa

Tavoitteet toteutuivat vuonna 2018 kaikkien osa-alueitten osalta, mutta vain osittain, sillä esimerkiksi haavoittuvassa asemassa olevien uhrien tunnistaminen ja heitä koskeva edunvalvonta tulevat olemaan tärkeitä painopistealueita myös seuraavina vuosina. Erityisesti toimintavuonna esille noussut seksuaalirikoslainsäädännön uudistaminen edellyttää näiden teemojen esille nostamista yhä uudelleen uhrien oikeusturvan parantamiseksi.

Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö lähisuhteissa kuten myös muut riippuvuussuhteet uhrin ja tekijän välillä ovat tuoneet esiin seksuaalirikosten tunnusmerkkien tulkintaan ja todisteluun liittyvät ongelmat. Uhrin haavoittuvuuden tunnistaminen viranomaisissa edellyttää lähisuhteisiin ja riippuvuussuhteisiin liittyvien psykologisten ilmiöiden tuntemista ja väkivallan/hyväksikäytön trauman vaikutusten ymmärtämistä.

Raiskausrikoksen tunnusmerkkien tarkoittama avuttomuuden tila tai muu tila, jossa hän on kykenemätön ilmaisemaan tai muodostamaan tahtoaan (Rikoslaki 20 luku 1 § 2 momentti) ja seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkkien kuuluva erityinen riippuvuus (Rikoslaki 20 luku 5 § 4 kohta) ovat osoittautuneet monissa tapauksissa oikeudellisesti vaikeiksi tulkintaongelmiksi. Uhrin haavoittuvuuden tunnistaminen, uhrin aiemman hyväksikäyttötaustan merkitys riippuvuuden syntyyn, alttius uudelleen uhriksi ajautumiseen ja auktoriteettiaseman vaikutus erityisen riippuvuuden arviointiin eri tilanteissa ovat olleet esillä erityisesti vuonna 2018.

Uhrin ei ole aina ollut helppoa saada tietoa, tukea ja neuvontaa sellaisten seksuaalirikosten osalta, joihin ei ole liittynyt fyysistä väkivaltaa ollenkaan tai ei ainakaan viimeisimpien tekojen osalta. Uhreja työssään kohtaavien toimijoiden tai päätöksentekijöiden tiedon puute ja ennakoasenteet voivat olla este uhrin oikeusturvan toteutumiseksi.

Viranomaisyhteistyötä tehostettiin muun muassa toteuttamalla vuoden 2018 aikana viranomaisille suunnattu sensitiivisyyskoulutus. Ohjelmaa toteutettiin erillisenä hankkeena oikeusministeriön avustamana.

Uhreille tiedottaminen heidän oikeuksistaan on edelleen yksi tärkeimmistä Tukinainen ry:n juristin tehtävistä. Mahdollisuus erilaisiin suojelutoimiin, oikeus avustajaan ja oikeus maksuttomiin tukipalveluihin jo rikosprosessin alkuvaiheessa on monelle uhrille tuntematon asia.

Koska seksuaalirikoksista on tehty rikosilmoituksia vasta vuosienkin päästä, uhrien edunvalvonta on edellyttänyt muuttuneiden säännösten tunnusmerkkien avaamista lähes kaikissa juristin työtehtävissä. Näin on tehty niin päivystyksessä, asiakkaiden tapaamisissa, konsultaatioissa, koulutuksissa kuin annettaessa tietoja medialle.

Vuonna 2018 toteutettiin sähköisesti uhreille suunnattu Tukinainen ry:n oikeudellisia palveluja koskeva kyselytutkimus työn kehittämistarpeiden arvioimiseksi.

3.2. Puhelinpäivystys

Raiskauskriisikeskus Tukinaisen juristipäivystys päivysti neljänä päivänä viikossa (12h/vko) vuoden 2018 aikana. Puhelinpäivystys jouduttiin keskeyttämään viikoksi Helsingin toimipisteen muuton vuoksi ja sitä aiemmin muutamiksi päiviksi toimitiloissa tapahtuneen vesivahingon vuoksi. Muutoin päivystys toimi koko vuoden keskeytyksittä.

Tukinainen ry:n Rovaniemen aluetoimipisteiden asiakkaille varattiin mahdollisuus etäyhteydellä toteutettuun palveluun ennalta sovittuna aikana ja tarvittaessa varsinaisen päivystysajan ulkopuolella. Keskustelu asiakkaan kanssa on käyty silloin kriisityöntekijän läsnä ollessa. Teknisten ongelmien vuoksi Skype-yhteyttä ei aina voitu toteuttaa, mutta yhteyttä pyritään parantamaan uusin laittein. Jyväskylän asiakkaille on tarjottu oikeudellista neuvontaa normaaleina päivystysaikoina.

Raiskauskriisikeskus Tukinaisen juristipäivystykseen tuli ensisoittoja vuonna 2018 yhteensä 229 (vuonna 2017: 240 kpl). Useimmiten soittaja oli uhri itse, mutta myös ammattiauttajat, viranomaiset, huoltajat, vanhemmat ja ystävät ottivat usein yhteyttä uhrin asiassa. Yleisimmät soitot syyt olivat raiskaus (rikoslaki 20 luku 1-3 §) tai lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (rikoslaki 20 luku 6 § tai 7§). Seksuaalinen hyväksikäyttö ja seksuaalinen ahdistelu olivat usein myös ammattihenkilöiden soittojen aiheena. Alaikäisten uhrien kohdalla tuli selkeästi aiempaa enemmän esille myös tekojen kuvaaminen tai epäily siitä ja sosiaalisen median vaikutus tapaamisten järjestämiseen. Yksittäisten tekojen lisäksi juristipäivystyksen tietoon tuli myös joukkoraiskauksia.

Raiskauskriisikeskus Tukinaisen juristipäivystys on tarkoitettu kaiken ikäisille seksuaalirikosten uhreille, mikä näkyi myös uhrien ikäjakaumassa. Vaikka useimmissa tapauksissa uhri on ollut soittohetkellä 18-30 –vuotias, on tärkeää huomata, että aiempien vuosien tapaan osa ensisoitoista koski rikoksia, joissa uhri oli ollut tekohetkellä alle 18-vuotias. Yli kolmannes ensimmäisistä yhteydenotoista koski seksuaalirikoksia, joissa uhri oli ollut alaikäinen rikoksen tekohetkellä. Toisaalta yli 70-vuotiaitakin seksuaalirikosten uhreja tavoitettiin, mikä on tärkeä tieto palvelujen kehittämiseksi tälle erityisryhmälle. Lähes neljännos yhteydenotoista koski johonkin erityisryhmään kuuluvaa uhria.

Lähisuhdeväkivallan uhrin, jotka ovat kokeneet myös seksuaaliväkivaltaa muun kaltoinkohtelun lisäksi, ovat tavoittaneet juristipäivystyksen usein turvakotiverkoston tai muun terveydenhuollon yksikön kuten Seri-keskuksen kautta.

Vanhempiin henkilöihin kohdistuva seksuaalinen väkivalta on usein lähisuhdeväkivaltaa, ja vaikeasti tunnistettavissa. Tässäkin kohden on huomattava, että tieto uhrin iästä ei aina ole tarpeen eikä se kaikissa ensipuheluissa ole tullut ilmi, ellei uhri itse ole sitä kertonut.

Juristipäivystykseen voi soittaa myös silloin, kun rikoksesta on kulunut paljon aikaa. Toisinaan rikos oli oikeudellisesti vanhentunut. Jokaisen soittajan kohdalla on kuitenkin ollut tärkeää käydä läpi tapahtumien oikeudellinen arviointi, koska aikanaan sitä ei ole tehty. Ajassa on palattu takaisin tekoetken lakiin, verrattu sitä nykyiseen lainsäädäntöön ja arvioitu todistelua sekä rangaistusasteikkoja. Tämä kohderyhmä ei usein ole saanut vastaavaa apua muualta tekojen vanhentumisen takia.

Osa juristipäivystyksen tietoon tulleista seksuaalirikoksista on tapahtunut ulkomailla. Asianomistaja on voinut päivystyksestä saada tietoa Suomessa olevista mahdollisuuksistaan saada apua ja tukea kotiin palattuaan. Myös eurooppalaisen raiskauskriisikeskusten yhteistyöverkoston tietoja on hyödynnetty neuvonnassa samoin kuin konsuliyksiköiden palveluja.

Puhelinpäivystyksestä kerättyjen ensipuhelujen koskevien tilastojen mukaan uhri tietää usein tekijän henkilöllisyyden rikoksen tekoetkellä. Tekijä ei ollut aina uhrille kovin läheinen henkilö, mutta kuitenkin henkilö, jonka hän oli tuntenut jo jonkin aikaa tai tutustunut häneen äskettäin. Tekijä oli useimmiten 31-50 -vuotias. Valitettavasti yhä edelleen kuitenkin myös alaikäisiä, jopa alle rikosoikeudellisen vastuikärajan alle olleita tekijöitä syyllistyi seksuaalisen väkivallan tai hyväksikäytön tekoihin.

Asianomistajan oikeus tukitoimiin kuten ilmaiseen oikeudenkäyntiavustajaan, kriisiapuun ja neuvontaan rikosilmoituksesta oikeudenkäyntiin oli aiempien vuosien tapaan ollut tärkeä tieto useimmille soittajille. Myös seksuaalirikokseen liittyvät seuraukset ja niistä aiheutuvat haitat sekä henkinen kärsimys oli esillä lähes kaikissa yhteydenotoissa. Oikeudellisessa neuvonnassa on kuitenkin tärkeä huomioida myös se, että kaikki asiat eivät eri syistä etene oikeuteen.

Keskusteluissa käytiin läpi muun muassa syyttäjien tekemiä päätöksiä jättää syyte nostamatta oikeudellisesti riittämättömän näytön perusteella.

Puhelut useimmiten kestivät 30-40 minuuttia, mutta mukaan mahtui myös tunnista kahteen tuntiin kestäviä keskusteluja. Pisimmät puhelut käytiin ymmärrettävästi uhrien itsensä kanssa, ja soitot koskivat usein tekoja, joista oli kulunut jo vuosia. Monien soittajien kohdalla asian käsitteleminen

perusteellisesti edellytti useampia yhteydenottoja. Puheluissa kunnioitetaan soittajan sen hetkistä mahdollisuutta ja tahtoa käsitellä asiaa.

Vastaavia asioita kuin puhelinpäivystyksessä käsiteltiin myös Nettitukinainen-palstalla, joskin nettipalstan kautta annettava neuvonta on aina rajoitetumpaa kuin asiasta keskusteleminen puhelimitse. Uhrin oikeusturvan kannalta puhelinpäivystys on monesti internet-palvelua parempi vaihtoehto.

Tukinainen ry:n juristipäivystyksestä ohjattiin asianomistajia poliisiin ja julkisiin oikeusaputoimistoihin sekä yksityisiin asianajotoimistoihin. Erityisesti vanhempien tapahtumien osalta uhreja on kehoitettu pohtimaan todisteluun liittyviä asioita jo ennen mahdollista rikosilmoitusta ja ohjeistettu tarvittaessa myös muihin palveluihin.

Vuoden 2017 puhelinpäivystysten ensisoihtoista kootut tilastot julkaistiin keväällä 2018. Juristipäivystyksen osalta tilastotiedot oli koottu erikseen, mikä on saadun palautteen vuoksi nähty tarpeelliseksi oikeudellisen neuvonnan kohdentamiseksi oikein.

3.3. Asiakastapaamiset

Asiakastapaamisia vuoden 2018 aikana oli 76, joista suurin osa liittyi kriisiasiakkaiden neuvontaan ja loput oppilaitosten, sosiaalityöntekijän tai terveystyöntekijöiden kanssa sovittuihin tapaamisiin. Tukihenkilötapaamisia yksinään ei ole laskettu mukaan. Tapaamisissa selviteltiin yleisesti seksuaalirikoksiin liittyviä tunnusmerkistöjä, oikeusprosessia, uhrin suojelutoimia, todistelua, vanhentumisaikoja tai korvausasioita. Tunnusmerkistöjen osalta etenkin uhrin avuttoman tilan käsite ja seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistöön kuuluva riippuvuusuhde olivat arviointien aiheina. Rikosilmoituksen tekeminen ja tulevat asianomistajan kuulustelut olivat usein syynä tapaamisiin. Monesti epäselvyyttä oli siitä, missä vaiheessa oman asian käsittely oli viranomaisissa.

Useimmat tavatuista henkilöistä olivat vailla oikeusavustajaa, eivätkä tienneet tästä mahdollisuudesta ennen käyntiään Raiskauskriisikeskus Tukinainenissa. Tarvittaessa otettiin yhteyttä poliisiin esimerkiksi kuulusteluajan varaamiseksi etukäteen.

Raiskauskriisikeskus Tukinainen toiminnan periaatteena on, että jokaiselle kriisiasiakkaalle tarjotaan oikeudellista neuvontaa vähintään kerran kriisitapaamistensa yhteydessä. Tämän varmistamiseksi ja kriisiasiakkaiden oikeudellisten tarpeiden kartoittamiseksi käytettiin

asiakaslomakkeita. Tarkoituksena on varmistaa, että uhrin saavat kaiken tiedon, avun ja tuen omassa asiassaan. Keskimääräinen tapaamisaika henkilöä kohden oli noin tunti. Lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvissä tapauksissa tapaamisaika oli pitempi. Useiden henkilöiden kanssa tapaamisia oli useampia. Raiskauskeskus Tukinainen periaatteisiin kuuluu antaa aikaa asiakkaalle asian läpi käymiseen ja tiedon omaksumiseen. Etenkin vanhojen tapausten tai uhrin asemaan liittyvien arkaluonteisten seikkojen vuoksi on tärkeää voida kohdata uhri yhtä kertaa useammin kokonaisuuden hahmottamiseksi. Asiakas itse päättää siitä, miten hän haluaa asiassa toimia tai tekeekö hän esimerkiksi rikosilmoituksen. Riskiarvioit kuuluvat myös asiakasneuvontaan.

3.4. Oikeudelliset toimeksiannot

Rikosprosesseista saatua tietoa nykykäytännöistä viranomaisissa hyödynnettiin koulutuksissa, puhelinpäivystyksessä, konsultoinnissa ja medialle sekä viranomaisille annetuissa lausunnoissa. Periaatteena on, että juristi ei anna lausuntoja medialle toimeksiannoista, joissa hän on toiminut asianomistajan oikeudenkäyntiavustajana. Toimeksiantoja on vähäisessä määrin, ja niiden lukumäärä vaihtelee vuosittain sen mukaan, miten asiat etenevät viranomaisissa.

Rikosnimikkeinä olivat raiskaus, raiskaus ja salakatselu, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö nuorena henkilönä. Salakuvaaminen on tapahtunut useimmiten puhelimella, mutta myös huoneistoon erikseen asennetulla videokameralla. Raiskauksissa on ollut kysymys sekä väkivallan käyttöön ja pakottamiseen liittyvästä tunnusmerkistöstä (Rikoslaki 20 luku 1 § 1 momentti) että pelkotilaan tai muuhun avuttomuuden tilaan perustuvasta teosta (Rikoslaki 20 luku 1 § 2 momentti). Joskus saman uhrin kohdalla on voinut olla kysymys molemmista rikoksista.

Osassa tapauksia rikostutkinta ja syyteharkinta alkoivat vuonna 2017, mutta varsinainen oikeudenkäynti siirtyi vuoteen 2018. Osassa tapauksia oli kysymys lähellä vanhentumisaikaa olevista törkeistä lapsen seksuaalisista hyväksikäytöistä, joissa tekijä oli ollut luottamuksellisessa suhteessa lapseen tekohetkellä. Rangaistukset vaihtelivat 1 vuoden 6 kuukauden ehdollisen vankeusrangaistuksen ja 1 vuoden 8 kuukauden ehdollisen vankeusrangaistuksen välillä. Lisäseuraamuksena tuomittiin yhdyskuntapalvelua 70-90 päivää. Psykkiset seuraukset olivat uhreille pitkäaikaisia ja työkykyä alentavia, mitkä asiat otettiin huomioon vahingonkorvauksissa.

Uhrit ovat olleet pääsääntöisesti naissukupuolisia, mutta myös miesuhreja oli etenkin törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvissä jutuissa.

Vähemmistöön kuulumisen ja erilaiset kulttuuritaustat ovat voineet lisätä uhrin haavoittuvuutta. Tietämättömyys omista oikeuksista, tukipalveluista ja pelko kostosta tai muista uhrille aiheutuvista ikävistä, toisinaan jopa vaarallisista seurauksista ovat estäneet joidenkin henkilöiden kohdalla rikosilmoituksen tekemistä.

3.5. Senjanetti.fi –kehittämishanke

Tukinainen ry:n kehittämispäällikkönä toimivan lakimiehen tehtäviin kuuluu erilaisten hankkeiden esimiehenä toimiminen. www.senjanetti.fi –hanke jatkui vuonna 2018 oikeusministeriön Tukinainen ry:lle myöntämällä valtionavustuksella. Tällä erityisavustuksella päivitettiin aiemmin Raha-automaattiyhdistys ry:n tuella toteutettu senjanetti.fi-sivusto (sensitiivisyysaineisto) ja järjestettiin 10 koulutusta eri puolella Suomea yhdessä oikeusministeriön ja koulutuksen kohteena olevien viranomaisten kanssa. Koulutusten tavoitteena oli haavoittuvien uhrien kuten seksuaalirikosten uhrien aseman parantaminen rikosprosessissa huomioimalla heidän erityistarpeensa prosessin eri vaiheissa EU:n uhridirektiivin mukaisesti. Uhrien sensitiivinen kohtelu edellyttää esimerkiksi rikoksen aiheuttaman trauman vaikutusten ymmärtämistä ja uhrin käytöksen arvioimista sitä taustaa vasten. Tavoitteena oli uhrien hyvinvointi ja psyykkisten lisäkärsimysten välttäminen rikosprosessissa sekä oikeudenmukainen oikeudenkäynti. Näiden seikkojen huomioon ottaminen on omalta osaltaan tärkeää ennalta ehkäisevää työtä. Projektin koordinaattorina toimi yksi henkilö, jonka työsuhte päättyi sovitusti vuoden lopussa. Lähiesimiehenä toimi Tukinainen ry:n lakimies.

3.6. Koulutus ja konsultaatiot

Tukinainen ry:n omat ja yhteistyöverkostojen järjestämät koulutustilaisuudet kuuluivat aiempien vuosien tapaan juristin työhön. Syksyllä järjestettiin ”Oikeudessa todistaminen” – todistajana seksuaalirikosasiassa –koulutus, johon osallistui terapeutteja, terveydenhuollon alan opiskelijoita ja poliiseja. Ulkopuolisina kouluttajina toimivat OTM, varatuomari Suvi Mäntymäki ja kihlakunnansyyttäjä Pia Mäenpää. Koulutuksen sisältö painottui potilasasiakirjamerkintöjen merkitykseen todistelun kannalta ja erityisesti todistamiseen liittyviin käytännön näkökulmiin seksuaalirikoksen asianomistajan näkökulmasta.

Rovaniemen aluetoimipisteen järjestämässä koulutuksissa eri puolilla Lappia juristi luennoi etäyhteyden välityksellä.

Raiskauskriisikeskus Tukinainen tilastotietojen mukaan suurin osa konsultaatioasiakkaista vuonna 2018 oli sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä kuten kouluterveydenhoitajia, sosiaalityöntekijöitä, yksityisiä terapeutteja tai sairaalahenkilökuntaa. Turvakotiasiakkaiden kohdalla oikeudellisessa neuvonnassa keskityttiin usein moneen ongelmaan, jotka liittyivät lähisuhdeväkivaltaan. Etenkin näissä tilanteissa konsultaatioon varattiin paljon aikaa kuten myös muiden erityisryhmien kohdalla.

Konsultaatiot tapahtuivat pääosin joko päivystysaikana tai erikseen sovittuna aikana puhelimitse tai Tukinainen ry:n toimistolla Helsingissä. Konsultaatiot olivat mahdollisia myös järjestetyn koulutuksen yhteydessä. Ajanvaraukset konsultaatioihin oli mahdollista tehdä puhelinpäivystyksen kautta päivystysaikana. Tapaaminen sovittiin joko juristin ja kriisityöntekijän yhteiseen konsultaatioon tai erikseen jommankumman kanssa. Perjantaipäivä varattiin akuuttiasiakkaiden konsultaation tarpeeseen.

3.7. Osaamisen kehittäminen

Oman osaamisen kehittäminen tapahtui pääsääntöisesti omakustanteisesti tai osallistumalla ilmaisiin oikeusalan koulutuksiin. Lisäksi STEA järjesti keväällä rahoitushakemuksiin liittyvää koulutusta, johon lakimies osallistui.

3.8. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja verkostoyhteistyö

Haastatteluja ja taustatietoa lakimies antoi tiedotusvälineille aiempien vuosien tapaan. Toimintavuonna tiedottaminen juristin osalta painottui suunniteltuun seksuaalirikoslainsäädännön uudistamiseen ja erityisesti suostumus-käsitteen merkitykseen eri tilanteissa. Juristi osallistui Tukinainen ry:n edustajana kesäkuussa oikeusministeri Häkkäsen kutsumaasi asiantuntijafoorumiin, jonka aiheina olivat raiskauksen tunnusmerkistöä ja suostumusta koskevan lainsäädännön uudistamistarpeet. Tukinainen ry antoi myöhemmin myös asiaa koskevan erillisen kannanoton oikeusministeriön lainvalmisteluosastolle ja lausui kannanotossaan, että seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus olisi nyt tarpeellinen yksittäisten pykäläudistusten sijaan. Lähisuhdeväkivallasta puolestaan keskusteltiin syksyllä ministereiden Saarikon ja Mykkäsen

järjestämässä pyöreän pöydän tilaisuudessa ”Stop lähisuhdeväkivallalle”, johon lakimies osallistui. Tukinainen ry antoi myös erikseen asiaa koskevan lausunnon, jossa se toi esille kielteisen suhtautumisensa esimerkiksi seksuaalirikosten ja lähisuhdeväkivallan sovitteluun.

Seksuaaliseen häirintään ja ahdisteluun liittyvät kysymykset olivat esillä vuonna 2017 alkaneen ”Me too” –kampanjan herättämän keskustelun myötä myös vuonna 2018. Se toi mukanaan yhteiskunnallista keskustelua seksuaalisen häirinnän temaa laajemminkin. Tiedotusvälineet pitivät aiheetta esillä koko vuoden, joten haastatteluja eri lehtiin tehtiin aiheesta paljon. Samalla käsiteltiin usein myös suostumus-käsitteen merkitystä raiskausrikoksissa ja alaikäisiin kohdistuneita seksuaalirikoksia. Lapsiin ja nuoriin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyvä salakatselu, videointi ja lasten houkuttelu netissä nousi yhdeksi tärkeäksi temaksi. Julkinen keskustelu seksuaalirikoslainsäädännön muutostarpeista tiivistyi keväällä 2018, ja aiheetta käsiteltiin ahkerasti tiedotusvälineissä loppuvuoden aikana.

Juristi osallistui järjestöjen ja viranomaisten verkostotapaamisiin, seminaareihin ja työryhmiin. Juristi osallistui Tukinainen ry:n edustajana poikkialhallinnolliseen oikeusministeriön koordinoimaan ”Hyvien käytäntöjen työryhmään”, joka teki ehdotuksen oikeusviranomaisille hyväksi käytännöiksi taata uhrin oikeudet rikosprosessissa uhridirektiivin velvoitteiden mukaisesti. Loppuraportti valmistui vuoden lopulla. Terveysten ja hyvinvointiliiton THL:n ja oikeusministeriön järjestämä ”Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnan (NAPE) järjestötyöryhmä” aloitti toimintansa syksyllä 2018. Tukinainen ry:n lakimies toimi nimettynä jäsenenä työryhmässä.

Myös osallistuminen erilaisiin tutkimushaastatteluihin oli osa juristin vaikuttamistyötä. Aiheina oli muun muassa EU-uhridirektiivin täytäntöönpano Suomessa haavoittuvien uhrien kanssa tehtävän työn näkökulmasta ja Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja ihmiskauppa Suomessa (Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti Heunin tutkimus). Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto järjesti ihmiskauppaa koskevan tutkimuksen julkistamistilaisuuden keväällä, johon juristi osallistui.

Lakimies oli mukana myös Helsingin kaupungin sosiaalitoimen järjestämissä, nuorille suunnatuissa kampanjoissa kuten ’Ehkäisytahtumassa’ ja ’Jälkihuoltopäivässä’.

Tokyo Bar Association –delegaatio vieraili Raiskauskeskus Tukinainen syksyllä 2018.

4. TYÖSUOJELU

Varsinaisena työsuojeluvaltuutettuna toimi Virve Virta. Varajäseniä ovat Sanna Virsu (Jyväskylän aluetoimipiste) ja Niina Posio (Rovaniemen aluetoimipiste). Työsuojelupäällikkö on Minnamaria Ahokas.

Työsuojelutoimintaan kuuluvia kokouksia oli vuonna 2018 yhteensä neljä. Työterveys on järjestetty Mehiläinen Oyj:hin. Edellisessä toimipisteessä tapahtunut vesivahinko ja sitä seurannut muutto (kesä 2018) rasittivat henkilöstöä eikä virkistyspäivää järjestetty. Syksyllä järjestetty työhyvinvointikysely kuitenkin kertoi, että muuton jälkeen työhyvinvointi Helsingin toimipisteessä kuin myös muissa toimipisteissä koettiin hyväksi. Pikkujoulut järjestettiin kaikissa toimipisteissä.

5. HALLINTO JA TALOUS

Hallinto- ja talouspäällikön lisäksi Tukinaisen tukipalveluissa työskenteli kaikissa toimipisteissä osa-aikainen siistijä viikonloppuisin kesään saakka. Helsingissä toimipisteen muuton jälkeen siivous ulkoistettiin Helsingin Yrityssiivous Oy:lle pitkäaikaisen siistijän eläkkeelle jäämisen vuoksi.

Hallinto- ja talouspäällikkö toimi osana Raiskauskriisikeskuksen johtoryhmää operatiivisen toiminnan johtamisessa sekä 2018 hallituksen esittelijänä ja sihteerinä.

Kirjanpito oli ulkoistettu Reilu Hallinto Oy:lle. Muu taloushallinto jäi hallinto- ja talouspäällikön toimeksi. Hän toimii myös työsuojelupäällikkönä.

Työnantajana Tukinainen ry on järjestäytynyt Elinkeinoelämän Keskusliiton (EK) Hyvinvointialan Liittoon. Tukinainen ry on jäsenenä Suomen sosiaali- ja terveysjärjestö ry:ssä (SOSTE ry).

Tukinainen ry:n hallitukseen kuuluivat vuonna 2018:

Varsinaiset jäsenet:

Aaro Mäkelä, oikeuslääketieteen erikoislääkäri, puheenjohtaja

Lia Heasman, OTM

Maija Koskenoja, ylitarkastaja

Sofia Solhagen, OTM

Tapani Tiilikainen, varatuomari, poliisiylitarkastaja evp

Terttu Utriainen, oikeustieteen professori emerita, varapuheenjohtaja

Varajäsenet:

Marja Hanski, ekonomi, oik. kand.

Kevät Nousiainen, akatemiaprofessori

Tukinainen ry:n operatiivisesta johtamisesta vastaavaan johtoryhmään kuuluivat Minnamaria Ahokas, Heli Heinjoki, Eeva Määttänen ja Riitta Silver.

5.1 Saadut avustukset ja tuotot

Vuodeksi 2018 Tukinainen ry sai Veikkaus Oy:n varoilla (STEA:n jakamana) 569.000 euroa yleisavustuksena Raiskauskriisikeskuksen toimintaan. Avustuksella katettiin sekä Helsingin toimipisteen kuin Jyväskylän aluetoimipisteen kulut. Kunta-avustuksia saatiin 23.700,00 euroa. Säätiöiltä ei saatu avustuksia ollenkaan. Muita tuottoja oli yhteensä 18.566,79 euroa.

Huhtikuussa 2018 käynnistyi Rovaniemen aluetoimipiste kolmevuotisena projektihankkeena. Avustusta toimintavuodelle hanke sai Veikkaus Oy:ltä 147.500 euroa.

Oikeusministeriön avustuksella toteutettu senjanetti.fi-hanke sai kaksi kuukautta lisää aikaa 2019 vuoden puolelle hankkeen loppuunsaattamiseksi.

Toimintavuoden 2018 aikana lukuisat yksityishenkilöt ovat antaneet rahalahjoituksia Raiskauskriisikeskus Tukinaisen toimintaan.

5.2 Henkilökunta

Raiskauskriisikeskus Tukinaisen Helsingin toimipisteessä työskenteli vuonna 2018 neljä kokopäiväistä sekä kaksi osa-aikaista (30 h/vko ja 10 h/vko) työntekijää. Osa-aikaisina päivystäjinä, ryhmänohjaajana ja siistijänä työskenteli yhteensä 6 henkilöä. Oikeusministeriön hankkeessa työskenteli yksi kokopäiväinen työntekijä.

Jyväskylän aluetoimipisteessä työskenteli 2018 yksi kokopäiväinen ja yksi osa-aikainen (30 h/vko) työntekijä kriisityössä sekä osa-aikainen siistijä.

Rovaniemen aluetoimipisteessä työskenteli kaksi kokopäiväistä kriisityöntekijää ja osa-aikainen siistijä.

Henkilötyövuosina Tukinainen ry:ssä työskenteli keskimäärin 12 henkilöä.

Toiminimillään Tukinaiselle alihankkijoina työskentelivät:

Happo Hanna, ryhmänohjaaja (toiminimi: Hanna-Leena Happo)

Sieranoja Marja, kriisipäivystäjä, ryhmänvetäjä (toiminimi: MarjasThera)

Stenroth Tuula, kriisipäivystäjä, ryhmänvetäjä (toiminimi: Tecum Ky)

6. VIESTINTÄ

Viestinnästä vastaa yksi kokopäiväinen viestintäpäällikkö.

Vuonna 2018 viestintään liittyvien rutiinitehtävien (WWW-päivitykset, FB-sivujen moderointi, Tukinaisen tilastojen tuottaminen ja julkistamistilaisuuden sekä seminaarin järjestäminen) lisäksi kartoitettiin mm. kyselyllä, miten läheiset olivat ottaneet puheeksi omaisensa seksuaalisen väkivallan ja/ tai hyväksikäytön kokemuksen ja miten he ovat osanneet tukea häntä? Vuonna 2018 painopisteenä oli lisätä läheisten tietoutta siitä, miten seksuaalisen väkivallan uhri kohdataan ja miten häntä tuetaan? Jokaisella on usein joku, joka on kohdannut seksuaalista väkivaltaa ja /tai hyväksikäyttöä. Pitkän tähtäimen tavoitteena oli se, että uhrin saivat tarvitessaan tukea myös

läheisiltä ja että läheiset osaisivat ohjata uhrin saamaan apua ja ohjausta tilanteessaan. Tilastojen mukaan valitettavasti seksuaalirikosten uhrit joutuvat yksin hakeutumaan avun piiriin.

Vuonna 2018 tuotettiin tietoisuuskaltainen, laaja kampanja ”Mitä jos hän olisi yksi heistä?”, jonka aiheena oli, kuinka läheiset voivat tukea ja auttaa seksuaalirikosten uhreja? Kampanjaan liittyviä videoita esitettiin Facebookissa ja Youtubessa, myös YLE:n televisiokanavilla. Lisäksi seksuaalirikosten läheisten sekä uhrien oli mahdollista osallistua heitä koskevaan kyselyyn ja saada lisätietoa siitä, miten uhrit voidaan kohdata ja kuinka heitä voidaan tukea? Kampanjan tavoitteena oli antaa konkreettisia työvälineitä niihin tilanteisiin, joissa läheiset kohtaavat seksuaalirikoksen uhrin. Kampanjasta tuotettiin raportti Raiskauskriisikeskus Tukinaisen WWW-sivuille, josta yhteistyötahot ja median edustajat sekä kyselyyn osallistuneet voivat halutessaan ladata sen.

Toimintavuonna 2018 oli tavoitteena tuottaa Raiskauskriisikeskus Tukinaisen mobiilisovellus, jonka avulla asiakkaat olisivat voineet saada selkokielistä ohjeistusta avun hakemiseen ja jolla olisi voinut soittaa suoraan Raiskauskriisikeskuksen kriisi- ja juristipäivystykseen. Mobiilisovellus tuotettiin vuonna 2018, mutta sitä ei julkaistu, koska se olisi lisännyt puheluiden määrää eikä niihin olisi voitu vastata nykyisten henkilöstöresurssien puitteissa.

Vuonna 2018 tuotettiin myös seksuaalirikosten uhrien läheisille suunnattu esite, jota jaettiin runsaasti (noin 10 000 kpl) muun muassa viranomaisille ja muille yhteistyötahoille. Esite painatettiin pro bono.

Vuonna 2018 järjestettiin seminaari seksuaalirikosten uhrien kanssa työskenteleville. Seminaarin aiheena oli lapsiin kohdistunut seksuaalinen väkivalta.

LIITE. Tunnusluvut

Henkilöstömäärä	
Kriisityö	2 kokopäiväistä työntekijää, 3 osa-aikaista työntekijää, 4 viikonloppupäivystäjää, 1 ryhmänohjaaja. Toiminimellä työskenteli 3.
Oikeudellinen työ	1 kokopäiväinen työntekijä
<i>Projektit</i>	
Rovaniemen projekti	2 kokopäiväistä työntekijää
Senjanetti.fi -hanke	1 kokopäiväinen työntekijä
Toimisto	2 kokopäiväistä ja 1 osa-aikainen työntekijä (30.6.2018 asti)
Ensisoittojen määrä	
Kriisipäivystys	387 kpl (2017: 348 kpl)
Juristipäivystys	229 kpl (2017: 240 kpl)
Nettitukinainen	296 viestiä (2017: 249 kpl)

Asiakaskäynnit	
Kriisityö	50 akuuttiasiakasta, yhteensä 272 kriisikäyntiä, 135 asiakasta, yhteensä 907 kriisikäyntiä
Rovaniemen projekti	76 konsultaatioasiakasta (toimeksiannot/asiakkaat erikseen)
Oikeudellinen työ	76 asiakastapaamista
Ryhmät	
CPT ryhmä	6 osallistujaa
Voimavarakeskeinen, kehollisia menetelmiä hyödyntävä ryhmä	6 osallistujaa
Rovaniemen projekti: Sovelletun rentoutuksen ryhmä	6 osallistujaa

LIITE

TUKINAINEN RY**RAISKAUSKRIISIKESKUS TUKINAINEN****KOULUTUKSET VUONNA 2018**

RAISKAUSKRIISIKESKUS TUKINAISEN TOTEUTTAMAT KOULUTUKSET	
Koulutus	Osallistujamäärä
”Seksuaalirikosten uhrien kohtaaminen” - koulutus -kouluttajina Tukinainen ry:n kriisityöntekijät	20 osallistujaa
”Seksuaaliväkivalta - kohtaaminen, puheeksi ottaminen ja kriisiauttaminen” –koulutus -koulutukset 2 kpl -kouluttajina Tukinainen ry:n kriisityöntekijät ja juristi	35 osallistujaa
”Oikeudessa todistaminen” – todistajana seksuaalirikosasiassa -kouluttajina Tukinainen ry:n henkilökunta ja ulkopuoliset kouluttajat	8 osallistujaa
Seminaari Helsingin yliopisto -luennoitsijoina ulkopuoliset asiantuntijat	42 osallistujaa
SOSPED-säätiön Tervettä elinvoimaa –hankkeen koulutuspäivä -kouluttajina Tukinainen ry:n kriisityöntekijät	20 osallistujaa
Synnytyspelkokonferenssi -kouluttajina Tukinainen ry:n kriisityöntekijät	200 osallistujaa
Naisten Linjan vapaaehtoisten koulutus -kouluttajina Tukinainen ry:n kriisityöntekijät	20 osallistujaa
Seksuaaliväkivaltaa kokeneen nuoren kohtaaminen ja auttamisen keinot -koulutus (Uvilan nuorisotoimi) -kouluttajina Tukinainen ry:n kriisityöntekijät	19 osallistujaa
Traumaterapiakeskus ry:n ja Psykologiliiton traumakonferenssi -kouluttajina Tukinainen ry:n kriisityöntekijät	30 osallistujaa
Ainejärjestö Stimuluksen työelämäiltaman koulutus -kouluttajina Tukinainen ry:n kriisityöntekijät	25 osallistujaa
Tyttöjen Talon seksuaaliväkivalta –seminaari -kouluttajina Tukinainen ry:n kriisityöntekijät	120 osallistujaa
Rovaniemen projektin koulutus yhteistyössä LOISTO-Settlementin Otava hankkeen kanssa -kouluttajina Tukinainen ry:n kriisityöntekijät	25 osallistujaa
Rovaniemen projektin koulutus yhteistyössä LOISTO-Settlementin	32 osallistujaa

Otava hankkeen kanssa -kouluttajina Tukinainen ry:n kriisityöntekijät	
Senjanetti.fi –hankkeen koulutukset -10 koulutusta eri puolella Suomea	458 osallistujaa

Koulutuksiin osallistunut yhteensä 1054 henkilöä

LIITE. MEDIANÄKYVYYS

Päivämäärä	Media(t)	Sisältö
11.1.2018	STT, Kotimaa, Länsi-Suomi jne.	Viranomainen ei usein osaa kohdata seksuaalirikoksen uhria
19.1.2018	Kodinkuvalehti	Seksuaalista väkivaltaa kokeneen hoitopolku
24.1.2018	Suur-Jyväskylän lehti	Väkivaltaan haetaan apua yhä enemmän
1.2.2018	Rondo Classic	Seksuaalinen häirintä yleistä musiikkialalla
13.2.2018	Svenska Yle	Våldtäktoffrets berättelse anses konsekvent och trovärdigt - ändå friar rätten den misstänkta
14.2.2018	Hufvudstadsbladet	Polis och rättsväsende ska lära sig ge brottsoffer det stöd de behöver
27.2.2018	Svenska Yle	Sex ska vara frivilligt, slår konvention och människorättorganisationer fast - ändå anses samtyckeslag svår
5.3.2018	YLE, A-studio	Raiskausrikokset ja suostumus
24.3.2018	YLE	Raiskaus vai jotain muuta - Asiantuntijat pohtivat onko näissä 6 lukijan kokemuksessa raja ylittynyt
10.4.2018	A-studio	Me too -kampanja
1.5.2018	YLE-tv	Lapsuuden aikainen seksuaalinen hyväksikäyttö
10.5.2018	Fit-lehti	Me Too paljasti: seksuaalinen häirintä kuuluu joogamaailmaankin

16.5.2018	YLE TV2	"Vain osa seksuaalirikoksista tulee auttajien tai poliisin tietoon" – Tukinaisen Heli Heinjoki piirtää Ronja Salmelle kokonaiskuvaa seksuaalisesta väkivallasta Suomessa
06/2018	YleX	Seksuaalinen väkivalta
06/2018	Yle (Yle uutiset)	Raiskauskriisikeskus Tukinaisen mainoskampanja
17.6.2018	Hufvudstadsbladet	Samtyckeslag – det här skulle de innebära
18.7.2018	Päijät-Häme	Lasten hyväksikäyttötapaukset kasvoivat roimasti viime vuonna Päijät-Hämeessä
21.7.2018	Iltalehti	Palkittu toimittaja tuomittiin raiskauksesta
26.7.2018	Voice.fi	Naisen koskettava tarina seksuaalisesta väkivallasta leviää
30.7.2018	Helsingin Sanomat	Raiskauksen uhriksi joutuneille selkeät toimintaohjeet
10.9.2018	YLE, Puheet-ohjelma	Raiskaus ja rangaistus
10/2018	Trendi-lehti	"Me too" -kampanja
15.11.2018	Me Naiset	En halunnut sitä, mutta oliko se raiskaus? Valtaosa raiskauksista jää ilmoittamatta, koska uhri ei aina itsekään ymmärrä joutuneensa rikoksen kohteeksi
7.12.2018	YLE Uutiset	Täältä saat apua, jos kuulet lapsen joutuneen seksuaalirikoksen uhriksi
10.12.2018	Helsingin Sanomat	Netissä pitää varoa myös suomalaisia saalistajia - Turvapaikanhakijat korostuvat silti seksuaalirikostilastoissa